

L'@ de la discòrdia

Quan el desplegament del projecte 22@ al barri del Poblenou ha arribat al seu equador, continuen les divergències entorn la idoneïtat de convertir aquesta antiga zona industrial en un referent del progrés tecnològic. Pot conviure la tradició d'un barri obrer amb l'anomenat districte de la innovació? Cal reinventar la ciutat del segle XXI? Els convençuts del nou pla cohabiten amb aquells que encara es mostren reticents a penjar l'etiqueta @ al seu barri de tota la vida.

Indra, Agbar, Unió Fenosa... la llista de nous veïns al Poblenou és llarga. Les xemeneies d'edificis fabrils contrasten amb espectaculars complexos d'estètica futurista. Alguns vells tallers resisteixen vora moderns blocs de pisos i *lofts* d'alt *standing*. Murs i tanques són el blanc de grafitis i pintades reivindicatives mentre les obres de reestructuració contemplades dins del pla urbanístic 22@ modifiquen poc a poc la fesomia del barri. Els plànols del projecte, però, fa molt temps que es van traçar.

La gestació té el seu origen l'any 1995, quan el Gabinet d'Estudis Urbanístics de l'Ajuntament de Barcelona, dirigit per Juli Esteban, va elaborar el primer document que s'ocupava del Poblenou postolímpic. Aquest estudi analitzava les zones industrials del Poblenou i incidia en la necessitat d'una intervenció a l'àrea que respongués als nous condicionants de la indústria urbana. Amb les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) en plena efervescència i l'expansió definitiva d'Internet, tot apuntava cap a l'anomenat model "Ciutat digital". Així, el maig de 1998, l'Ajuntament de Barcelona treia a la llum el document *Poblenou. La renovació de les àrees industrials. Criteris, objectius i solucions generals*, que seria el punt de partida per a la reforma del Pla general metropolità. Els espais amb qualificació 22a - que fa referència al sòl industrial - es reconvertirien en 22@, una nomenclatura que s'erigia com tota una declaració d'intencions.

Un procés de negociacions.- El pla estratègic 22@ es va concebre per transformar l'àrea d'usos industrials del llevant de Barcelona, entre la plaça de les Glòries i el Besòs. Des dels inicis, la seva execució ha dut l'empremta de la confrontació entre diversos agents socials i econòmics. Així, els dos anys previs a l'aprovació del pla es van caracteritzar per l'activa

participació de l'Associació de Veïns del Poblenou (AVPN), que va presentar un seguit d'al·legacions i suggeriments per millorar-lo. Tot i que, finalment, el projecte que l'Ajuntament va aprovar l'any 2000 satisfia força els veïns i veïnes, l'aplicació dels criteris que s'havien fixat sobre el paper va fer revifar les discrepàncies entre els residents. Salvador Clarós, director de la comissió d'urbanisme de l'AVPN, recorda com "tot i que el pla 22@ deia que respectaria el patrimoni fabril, es van iniciar els enderrocs d'algunes fàbriques que consideràvem de gran vàlua patrimonial". Una de les demolicions previstes que més queixes va desfermar va ser la de Can Ricart. La gran acció ciutadana per aturar el que el veïnat considerava "una agressió al patrimoni històric" va sorgir efecte, ja que, com afirma Salvador Clarós, "Can Ricart hauria anat a terra si no fos per la gran mobilització ciutadana liderada per l'AVPN i el Grup de patrimoni del Fòrum de la Ribera del Besòs".

Un altre aspecte que creava serioses divergències era la construcció d'edificis de gran alçada. Segons Clarós, "la proposta de l'Ajuntament era un disbarat, es plantejava construir 9 edificis de 72 metres d'alçada a menys de 50 metres de la Rambla, principal eix cívic i tradicional del Poblenou". En aquest cas, les protestes ciutadanes també van posar fre a l'acció municipal.

Aquest esperit reivindicatiu dels veïns del Poblenou i la seva voluntat de formar part d'un projecte que els afecta directament han estat constants que s'han repetit fins a l'actualitat. Ara, quan l'execució del pla es troba al seu punt mig, el sentiment de desencís es fa palès entre alguns veïns, i els seus objectius divergeixen dels projectats des del cercle municipal.

El 2001, l'Ajuntament de Barcelona va crear 22@BCN SA, el seu braç encarregat de la gestió del projecte. Josep Lluís González, membre d'aquesta entitat, fixa l'objectiu del 22@ en "integrar els diferents agents que constitueixen el sistema d'innovació amb les activitats de proximitat del barri, comerç, petits tallers i serveis". Tot i així, molts residents del Poblenou hi veuen altres interessos al darrere. El mateix Salvador Clarós creu que aquest no és l'objectiu motor del projecte, sinó que la finalitat és "reciclar un sòl industrial obsolet a nous usos econòmics, reactivar l'empresa urbana per evitar que Barcelona perdi pes econòmic en el conjunt de Catalunya", i es mostra contundent a l'afirmar que "fer conviure el vell amb el nou és un bon disig, però no és l'objectiu de l'Ajuntament". Per contra, J. LL. González està convençut que el

grau d'acceptació ciutadana actual és molt satisfactori i que "al principi, el posicionament contrari era per desconeixement i per por a perdre patrimoni arquitectònic". Mentrestant, algunes parets i tanques del barri són objecte de pintades on els més inconformistes transmeten el seu missatge reivindicatiu. Clarós insisteix en aclarir que "nosaltres també apostem per la innovació, no som uns romàntics ni uns immobilitistes que no volem que res canviï, sinó que volem el canvi amb cohesió social, respectant uns equilibris". En aquest sentit, considera que "al Poblenou la transformació ha sigut massa gran i això és un fet excepcional a Europa. Mai s'havia intervingut en tan poc temps sobre un territori tan gran afectant tanta gent".

A Francesc Vall, veí del Poblenou des de fa prop de 40 anys, aquestes elucubracions li queden lluny: "jo només sé que aquest mes haig de deixar el meu taller, on hi he treballat des de fa 36 anys". El darrer divendres 6 de març, les excavadores feien la seva feina sota la mirada nostàlgica de molts veïns que es van apropar a veure com s'iniciava l'enderroc de les darreres cases de la Plaça de les Glòries, on en Francesc encara hi té el taller. Resignat, reconeix que el temps no s'atura i que és necessari que la ciutat es renovi: "és normal, ja fa temps que sabia que arribaria aquest moment. Si han de fer passar el túnel per aquí sota, aquestes casetes els fan nosa, i jo no puc fer-hi res". A la Conxita Montes, la renovació del barri on ha crescut li provoca certa enyorança i, mentre aixeca el cap per contemplar els nous edificis que ja formen part del seu dia a dia, comenta que "tot això se'm fa estrany, és una transformació força extremista i crec que es podria haver renovat el barri respectant més el patrimoni existent". Quant a la gran concentració d'empreses i oficines punteres, considera que "és positiu des del punt de vista del progrés i la competència de la ciutat, però de moment els veïns de tota la vida no hem guanyat en prestacions socials i les obres van per a llarg".

Viver d'empreses @ .- Els metres quadrats de superfície arrova s'havien de vendre. A partir de l'any 2004, amb el 50% i escaig del sòl ordenat, 22@BCN, SA va iniciar un desplegament d'estratègies per singularitzar i fer atractiu el nou districte empresarial, posant èmfasi en els avantatges derivats de la localització i la presència d'altres equipaments. Així, l'ens municipal va centrar els seus esforços en la gestió i la captació del sector de les tecnologies emergents, el camp digital, la biomedicina i la relació amb les universitats. Mentre es produïa el que Salvador

Clarós considera un indicatiu d' "insensibilitat i incapacitat per veure en la integració de les activitats en el teixit urbà un dels més enèrgics motors del futur desenvolupament econòmic", neixia l'Associació d'empreses i institucions 22@ Barcelona, 22@ Network. Antoni Oliva, n'és el secretari tècnic i defineix el seu objectiu com "la contribució a l'èxit del 22@ des de l'àmbit privat en tres línies d'actuació: el barri, les empreses i l'administració". Pel que fa al projecte urbanístic, Oliva el considera "un molt bon pla", però admet que "algunes coses no es van fer bé al principi. Va fallar la comunicació entre els ciutadans i l'Ajuntament, que va actuar amb prepotència i sense comptar amb la veu dels veïns".

Actualment, 22@ Network compta amb 90 empreses i està previst que se n'adhereixin moltes més atretes pels "beneficis d'estar integrats en un col·lectiu, de participar a projectes conjunts, connectar amb el barri o rebre ajuts", segons explica Antoni Oliva, que es defineix com un convençut del pla @ i confia que es podrà fer conviure la tradició d'un barri industrial amb la innovació sense modificar-ne el teixit social: "existeixen estudis que demostren que la substitució social ni ha arribat ni es produirà". I reconeixent un cert sentiment de romanticisme en aquells que es resisteixen a cantar les excel·lències de la remodelació, afirma que "es vulgui o no, el procés de fer ciutat no s'atura i s'han aplicat tots els mecanismes possibles per donar forma a un dels projectes de més envergadura posats en marxa a Barcelona en els inicis del segle XXI".

Tradició d'artistes .- Poblenou sempre ha estat focus de producció i abanderat del moviment artístic a Barcelona. Antigues naus industrials en desús s'erigeixen com a espais idonis per tal que creadors i artistes hi desenvolupin els seus projectes. La implantació del 22@ però, també va tenir el seu impacte en el col·lectiu. La remodelació va provocar la tancada de prop de 15 tallers. Aquest descens d'espais de creació que caracteritzaven el teixit del barri, no va ser ben rebut pels afectats. Sergi Bueno, director de l'espai cultural artístic Niu, situat a la confluència entre el C/ Pere Quart i Roc Boronat, es lamenta que "la gran transformació urbanística ha provocat una forta pèrdua d'espais útils per a la creació artística independent, la majoria d'ells vinculats a les belles arts".

Tot i així, aquest fet no ha aturat l'afluència de creadors al barri. Com diu en Sergi, "es detecta una nova arribada d'artistes que comparteixen espais en edificis d'oficines industrials dels anys

60, 70 i 80". La majoria d'aquests locals es troben als carrers Pujades i Llull amb Badajoz o Pamplona. El director de l'espai cultural descriu aquests nouvinguts com "artistes que treballen amb ordinadors i tecnologia: gent de vídeo, música electrònica o fotografia", un perfil que encaixa a la perfecció amb els nous usos que es volen donar al barri.

Davant la transformació que està patint la zona, en Sergi confessa que enyora el barri de sempre: "com a fill del Poblenou tinc un gran respecte per la seva història i tradició". D'altra banda, considera que el 22@ "és un pla força imperfecte, però tinc l'esperança que sigui maleable, permeable i modificable. Ens agradi o no, és un procés que ja ha començat".

Inside 22@ . - El novembre del darrer any es va celebrar el festival "Inside22@", una mostra d'arts visuals i música promoguda pel 22@Network i el recolzament del 22@ Barcelona que pretenia acostar el ciutadà a les noves realitats creatives derivades de la irrupció de la tecnologia digital i multimèdia en el món de l'art, la música i la creació gràfica i visual. La direcció artística de l'esdeveniment va córrer al càrrec de l'espai cultural Niu. El seu director, en Sergi, explica que amb aquest festival es buscava començar a relacionar-se amb la nova realitat del barri des d'un vessant artístic, "iniciar modestament aquest procés de modificació que implica el pla, sobre tot des del punt de vista dels agents culturals i la difusió de l'art". Tot i la creació de la plataforma Outside 22@, que s'oposava al festival per considerar que "es tracta d'una ofensa a les víctimes de la ferotge especulació del 22@ que segueix viva a tot el barri", l'esdeveniment es va poder desenvolupar amb total normalitat.

Encarar el futur sense oblidar el passat. Agafar el llapis del progrés i dibuixar i esborrar sobre el llenç de sempre. El barri que va rebre el nom de "Manchester català" acull ja empreses @, tecnologia puntera, infraestructures d'última generació ... ingredients que configuren un entorn en transformació propi del segle XXI. La del Poblenou és una realitat de contrastos i divergències, i l'èxit de la recepta passa per aconseguir que l'energia dels nouvinguts es fusioni amb la tradició i les fortes conviccions dels veïns de tota la vida. Així, com diu Sergi Bueno, "el còctel resultant serà (i ja ho és) força dolç".